

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ДІЯМ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ»

циклу професійної вибіркової підготовки
за освітньо-професійною програмою «Цивільний захист»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

Рекомендовано кафедрою управління
у сфері цивільного захисту
на 2023-2024 навчальний рік.
Протокол від 28 серпня 2023 р. № 1.

Силабус розроблений відповідно до робочої програми навчальної
дисципліни «Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях».

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

«Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях» – навчальна дисципліна підготовки здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр». Спеціальність 263 «Цивільна безпека», галузь знань 26 «Цивільна безпека».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес діяльності фахівця у сфері цивільного захисту під час розробки та здійснення заходів щодо реагування на надзвичайні ситуації на об'єктах підприємства, установи, організації. Даний курс передбачає теоретичне та практичне оволодіння сукупністю форм і методів навчання, спрямованих на набуття і вдосконалення працівниками підприємств, установ, організації навичок практичного застосування теоретичних знань щодо дій у надзвичайних ситуаціях.

Вивчення даної дисципліни передбачає отримання наступних знань:

- вимог керівних документів, що визначають державну політику у сфері реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків;
- вимог до розроблення планів реагування за видами надзвичайних ситуацій;
- новітніх принципів та методів захисту населення, території, навколишнього природного середовища та майна від дії небезпечних факторів надзвичайних ситуацій;
- основ організації дій сил і засобів цивільного захисту щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- змісту діяльності керівника формування цивільного захисту, який виконує заходи щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру;
- методики оцінки стану готовності формувань цивільного захисту до дій за призначенням;
- методики оцінювання рівня небезпеки під час виникнення надзвичайної ситуації та тактичних можливостей формувань цивільного захисту.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях» є навчити майбутніх фахівців формам та методам управлінської діяльності щодо забезпечення належного рівня підготовки персоналу (працівників) підприємства, установи, організації до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Інформація про науково-педагогічних працівників

Загальна інформація	Костенко Віталій Олександрович, старший викладач кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат наук з державного управління
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет № 427.
E-mail	kostenkovo@ukr.net , kostenko_vitalii@chipb.org.in
Наукові інтереси	Державне управління у сферах цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період; формування системи цивільного

	захисту на основі міжнародного досвіду; адаптація законодавства у сфері цивільного захисту до вимог Європейського Союзу
Професійні здібності	здатність робити навчальний матеріал доступним; творчість у роботі; практичне застосування наведеного навчального матеріалу; педагогічно-вольовий вплив на здобувачів; здатність організувати колектив здобувачів; педагогічний такт; здатність зв'язати навчальний предмет з професійною діяльністю; спостережливість; педагогічна вимогливість
Наукова діяльність за освітнім компонентом	<p>1. В.О. Костенко. Геополітичні фактори виникнення терористичних загроз та їх наслідки для України і світу // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського:зб. наук. пр. – К. : Серія: Державне управління». Том 29 (68). № 1, Київ. 2018. – С. 218 – 222. http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/41.pdf.</p> <p>2. В.О. Костенко. Концептуальні засади інституційного розвитку системи цивільного захисту України // науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Державне управління» № 2/2018. Запоріжжя.С. 120 – 124. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2018/23.pdf.</p> <p>3. В.О. Костенко. Удосконалення системи цивільного захисту територіальних громад в контексті розвитку місцевої та добровільної пожежної охорони // фаховий науковий журнал: Публічне управління і адміністрування в Україні», м. Одеса, вип. 29/2022.С. 85-88.http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/16.pdf.</p> <p>4. В.О. Костенко, Ю.М. Горбаченко. Нормативно-правове регулювання волонтерської діяльності у сфері цивільного захисту в умовах мирного часу та особливого періоду//фаховий науковий журнал: Публічне управління і адміністрування в Україні», м. Одеса, вип. 30/2022.С. 133-136.http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/30-2022/23.pdf.</p> <p>5. В.О. Костенко. Нормативно-правове регулювання питання укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту//фаховий науковий журнал: Публічне управління і адміністрування в Україні», м.</p>

	Одеса, вип. 32/2022.С. 55-58. http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/32-2022/10.pdf . 6. В.О. Костенко. Актуалізація процесу забезпечення кібербезпеки України в умовах воєнного стану. Одеський державний університет внутрішніх справ Центр українсько-європейського наукового співробітництва. Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації «Безпековий сектор держави: вітчизняний досвід та кращі міжнародні практики». 5 грудня – 15 січня 2023 року. С. 58-62.
--	---

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно з затвердженим розкладом.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15:00 до 16:00 в аудиторії № 129. У разі потреби здобувача отримати додаткову консультацію – час узгоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях» є підготовка фахівців, які володіють знаннями, уміннями та навичками, спрямованими на організацію дій сил і застосування засобів цивільного захисту щодо ліквідування наслідків надзвичайних ситуацій, що дозволяє якісно на практиці організувати підготовку персоналу (працівників) підприємства, установи, організації до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Навчальна дисципліна «Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях» є актуальною в умовах сучасних викликів і загроз, пов'язаних із військовою агресією Російської Федерації проти нашої держави. Її понятійне поле межує з такими дисциплінами, як: «Теорія прийняття управлінських рішень», «Основи теорії управління», «Правові основи організації та забезпечення цивільного захисту», «Система державного управління та місцевого самоврядування», «Управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій» та ін.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	професійна обов'язкова	професійна обов'язкова
Рік підготовки	2-й	2-й
Семестр	3-й	3-й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів		

- загальна кількість годин	134 год.	134 год.
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	20 год.	20 год.
- практичні заняття (годин)	0 год.	0 год.
- семінарські заняття (годин)	24 год.	24 год.
- лабораторні заняття (годин)	0 год.	0 год.
- курсовий проект (робота) (годин)	0 год.	0 год.
- інші види занять (годин)	0 год.	0 год.
- самостійна робота (годин)	46 год.	46 год.
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	0 год.	0 год.
- підсумковий контроль	іспит	іспит

Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях» вимагає знань навчальних дисциплін із циклу професійної підготовки: «Теорія прийняття управлінських рішень», «Основи теорії управління», «Правові основи організації та забезпечення цивільного захисту», «Система державного управління та місцевого самоврядування», «Управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій» та ін.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Цивільний захист» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Результати навчання	РН
Ефективно управляти складними робочими процесами у сфері цивільної безпеки, у тому числі непередбачуваними та такими, що потребують нових стратегічних підходів; об'єктивно оцінювати результати діяльності персоналу та колективу.	РН02
Інтегрувати знання з різних галузей для розв'язання теоретичних та/або практичних задач і проблем у сфері цивільної безпеки.	РН03
Розробляти та реалізовувати ефективні заходи, спрямовані на регулювання та забезпечення цивільної безпеки.	РН05
Визначати та аналізувати можливі загрози виникнення надзвичайної ситуації, аварії, нещасного випадку на виробництві та оцінювати можливі наслідки та ризики.	РН06
Розв'язувати проблеми у нових або незнайомих ситуаціях за наявності неповної або обмеженої інформації, оцінювати ризики, здійснювати відповідні дослідження.	РН11
Оцінювати відповідність правових, організаційних, технічних заходів по забезпеченню техногенної безпеки	РН13

та безпеки праці вимогам законодавства під час професійної діяльності.	
Здійснювати прогнозування, оцінку ризику під час професійної діяльності та можливості відповідних підрозділів щодо реагування на надзвичайні ситуації та події.	PH14
Приймати ефективні рішення у складних непередбачуваних умовах, визначати цілі та завдання, аналізувати і порівнювати альтернативи, оцінювати ресурси.	PH16
Відшуковувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.	PH17
Визначати закономірності і аналізувати суспільні процеси, що відбувалися у минулому та відбуваються нині, розуміти їх зв'язки та проводити історичні паралелі.	PH19

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	К
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	K01
Здатність приймати обґрунтовані рішення.	K03
Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	K04
Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	K05
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	K07
Здатність приймати ефективні рішення, керувати роботою колективу під час професійної діяльності.	K08
Здатність до превентивного і оперативного (аварійного) планування, управління заходами безпеки професійної діяльності.	K09
Здатність до проведення техніко-економічного аналізу, оцінювання ризиків, комплексного обґрунтування проектів, планів, рішень, їх реалізації у сфері цивільної безпеки.	K10
Здатність до застосування інноваційних підходів, сучасних методів, спрямованих на регулювання техногенної та виробничої безпеки.	K11
Здатність до створення і реалізації інноваційних продуктів і заходів у сфері професійної діяльності.	K12
Здатність організовувати та проводити моніторинг за визначеними об'єктами, явищами та процесами, аналізувати його результати та розроблювати науково-обґрунтовані рекомендації на підставі отриманих даних.	K14

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях.

Тема 1. Організація реагування на надзвичайні ситуації.

Правова основа та алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій. Вимоги до переліку та змісту документів для надання експертного висновку про рівень надзвичайної ситуації. Заходи оперативного реагування на НС. Оперативні документи щодо реагування та ліквідації наслідків НС.

Тема 2. Організація управління при ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Основи організації управління під час ліквідації наслідків НС. Зміст діяльності Керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Склад, завдання, функції та порядок діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Пересувні пункти управління. Розроблення картографічних документів та схем у сфері ЦЗ.

Тема 3. Забезпечення дій під час ліквідації наслідків НС.

Характеристика основних видів забезпечення дій у зоні НС. Розвідка в районі НС. Радіаційне, хімічне, біологічне забезпечення. Гідрометеорологічне, психологічне та медичне забезпечення. Організація матеріально-технічного забезпечення при ліквідації наслідків НС.

Тема 4. Організація проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Зміст аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Загальний порядок дій керівника спеціалізованих служби (формування цивільного захисту) під час організації і проведення аварійно-рятувальних робіт. Елементи оцінки обстановки. Зміст рішення на проведення аварійно-рятувальних робіт. Організація зв'язку під час ліквідації наслідків НС. Порядок організації взаємодії органів управління та підрозділів ОРС ЦЗ з іншими силами цивільного захисту.

Тема 5. Особливості ліквідації наслідків НС унаслідок пожеж та вибухів.

Основні поняття вибухобезпеки виробництва. Небезпечні фактори вибуху і захист від них. Небезпечні фактори пожежі. Дії працівників у разі загрози або при виникненні пожежі. Завали, види, правила розбирання та способи проникнення в завали. Пошук та деблокування постраждалих з-під завалів. Основні тактичні прийоми проведення рятувальних робіт.

Тема 6. Особливості ліквідації наслідків НС на хімічно-небезпечних об'єктах.

Утворення зони хімічного забруднення. Підготовка формувань цивільного захисту до проведення аварійно-рятувальних робіт. Зміст

рятувальних робіт. Основні способи локалізації зони хімічного забруднення та ліквідації джерела забруднення. Загальні правила поведінки та дії працівників при аваріях з викидом небезпечних хімічних речовин.

Тема 7. Особливості ліквідації наслідків аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах.

Сили реагування на радіаційну аварію. Підготовка формувань цивільного захисту до роботи в умовах підвищеної радіації. Вибір способу захисту та визначення режиму робіт. Основні етапи проведення аварійно-рятувальних робіт у зоні забруднення. Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості.

Тема 8. Система навчання населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

Розподіл населення на групи навчання залежно від участі населення у виконанні завдань цивільного захисту. Діяльність суб'єктів забезпечення цивільного захисту різних рівнів щодо застосування вимог законодавства у сфері навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. Форми навчання, його зміст, обсяг навчального часу та способи перевірки рівня знань. Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту. Порядок підготовки та проведення. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із землетрусом. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із повінню (паводком, катастрофічним затопленням).

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма здобуття освіти					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
3-й семестр						
Модуль 1. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях						
<i>Тема 1. Організація реагування на надзвичайні ситуації.</i>	8	2	2	-	4	-
<i>Тема 2. Організація управління при ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.</i>	8	2	2	-	4	-
<i>Тема 3. Забезпечення дій під час ліквідації наслідків НС.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 4. Організація проведення аварійно-рятувальних та інших</i>	16	4	4	-	8	-

<i>невідкладних робіт.</i>						
<i>Тема 5. Особливості ліквідації наслідків НС унаслідок пожеж та вибухів.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 6. Особливості ліквідації наслідків НС на хімічно-небезпечних об'єктах.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 7. Особливості ліквідації наслідків аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 8. Система навчання населення до дій у надзвичайних ситуаціях.</i>	16	4	6	-	6	-
МКР	2	-	2	-	-	2
Разом за модулем 1	90	20	24	-	46	-

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма здобуття освіти					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота
3-й семестр						
Модуль 1. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях						
<i>Тема 1. Організація реагування на надзвичайні ситуації.</i>	8	2	2	-	4	-
<i>Тема 2. Організація управління при ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.</i>	8	2	2	-	4	-
<i>Тема 3. Забезпечення дій під час ліквідації наслідків НС.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 4. Організація проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.</i>	16	4	4	-	8	-
<i>Тема 5. Особливості ліквідації наслідків НС унаслідок пожеж та вибухів.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 6. Особливості ліквідації наслідків НС на хімічно-небезпечних об'єктах.</i>	10	2	2	-	6	-
<i>Тема 7. Особливості ліквідації наслідків аварій на радіаційно-</i>	10	2	2	-	6	-

<i>небезпечних об'єктах.</i>						
<i>Тема 8. Система навчання населення до дій у надзвичайних ситуаціях.</i>	16	4	6	-	6	-
МКР	2	-	2	-	-	2
Разом за модулем 1	90	20	24	-	46	-

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях.		
1.	Лекція 1. Організація реагування на надзвичайні ситуації. 1.1. Правова основа та алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій. 1.2. Вимоги до переліку та змісту документів для надання експертного висновку про рівень надзвичайної ситуації. 1.3. Заходи оперативного реагування на НС. 1.4. Оперативні документи щодо реагування та ліквідації наслідків НС.	2
2.	Лекція 2. Організація управління при ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. 2.1. Основи організації управління під час ліквідації наслідків НС. 2.2. Зміст діяльності Керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. 2.3. Склад, завдання, функції та порядок діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. 2.4. Пересувні пункти управління. 2.5. Розроблення картографічних документів та схем у сфері ЦЗ.	2
3.	Лекція 3. Забезпечення дій під час ліквідації наслідків НС. 3.1. Характеристика основних видів забезпечення дій у зоні НС. 3.2. Розвідка в районі НС. 3.3. Радіаційне, хімічне, біологічне забезпечення. 3.4. Гідрометеорологічне, психологічне та медичне забезпечення. 3.5. Організація матеріально-технічного забезпечення при ліквідації наслідків НС.	2
4.	Лекція 4. Організація проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. 4.1. Зміст аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. 4.2. Загальний порядок дій керівника спеціалізованих служби (формування цивільного захисту) під час організації і проведення аварійно-рятувальних робіт. 4.3. Елементи оцінки обстановки. 4.4. Зміст рішення на проведення аварійно-рятувальних робіт. 4.5. Організація зв'язку під час ліквідації наслідків НС. 4.6. Порядок організації взаємодії органів управління та підрозділів ОРС ЦЗ з іншими силами цивільного захисту.	4

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
5.	<p>Лекція 5. Особливості ліквідації наслідків НС унаслідок пожеж та вибухів.</p> <p>5.1. Основні поняття вибухобезпеки виробництва.</p> <p>5.2. Небезпечні фактори вибуху і захист від них. Небезпечні фактори пожежі.</p> <p>5.3. Дії працівників у разі загрози або при виникненні пожежі.</p> <p>5.4. Завали, види, правила розбирання та способи проникнення в завали. Пошук та деблокування постраждалих з-під завалів.</p> <p>5.5. Основні тактичні прийоми проведення рятувальних робіт.</p>	2
6.	<p>Лекція 6. Особливості ліквідації наслідків НС на хімічно-небезпечних об'єктах.</p> <p>6.1. Утворення зони хімічного забруднення.</p> <p>6.2. Підготовка формувань цивільного захисту до проведення аварійно-рятувальних робіт.</p> <p>6.3. Зміст рятувальних робіт.</p> <p>6.4. Основні способи локалізації зони хімічного забруднення та ліквідації джерела забруднення.</p> <p>6.5. Загальні правила поведінки та дії працівників при аваріях з викидом небезпечних хімічних речовин.</p>	2
7.	<p>Лекція 7. Особливості ліквідації наслідків аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах.</p> <p>7.1. Сили реагування на радіаційну аварію.</p> <p>7.2. Підготовка формувань цивільного захисту до роботи в умовах підвищеної радіації.</p> <p>7.3. Вибір способу захисту та визначення режиму робіт.</p> <p>7.4. Основні етапи проведення аварійно-рятувальних робіт у зоні забруднення.</p> <p>7.5. Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості.</p>	2
8.	<p>Лекція 8. Система навчання населення до дій у надзвичайних ситуаціях.</p> <p>8.1. Розподіл населення на групи навчання залежно від участі населення у виконанні завдань цивільного захисту.</p> <p>8.2. Діяльність суб'єктів забезпечення цивільного захисту різних рівнів щодо застосування вимог законодавства у сфері навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.</p> <p>8.3. Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.</p> <p>8.4. Форми навчання, його зміст, обсяг навчального часу та способи перевірки рівня знань.</p> <p>8.5. Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту. Порядок підготовки та проведення.</p> <p>8.6. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із землетрусом.</p> <p>8.7. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із повінню (паводком, катастрофічним затопленням).</p>	4

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях.		
1.	Семінарське заняття 1.1. Організація реагування на надзвичайні ситуації. Заходи оперативного реагування на НС.	2
2.	Семінарське заняття 1.2. Основи організації управління під час ліквідації наслідків НС. Зміст діяльності Керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.	2
3.	Семінарське заняття 1.3. Характеристика основних видів забезпечення дій у зоні НС. Розвідка в районі НС. Види розвідки.	2
4.	Семінарське заняття 1.4. Зміст аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Загальний порядок дій керівника спеціалізованих служби (формування цивільного захисту) під час організації і проведення аварійно-рятувальних робіт	4
5.	Семінарське заняття 1.5. Особливості ліквідації наслідків НС унаслідок пожеж та вибухів. Основні поняття вибухобезпеки виробництва.	2
6.	Семінарське заняття 1.6. Особливості ліквідації наслідків НС на хімічно-небезпечних об'єктах.	2
7.	Семінарське заняття 1.7. Основні етапи проведення аварійно-рятувальних робіт у зоні забруднення. Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості.	2
8.	Семінарське заняття 1.8. Діяльність суб'єктів забезпечення цивільного захисту різних рівнів щодо застосування вимог законодавства у сфері навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.	6
9.	МКР	2
Всього:		24

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Теми рефератів:

- Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних з ураганом, буревієм.
- Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із землетрусом.
- Дії підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із зсувом, селем.
- Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій) унаслідок вибуху.
- Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС або небезпечних подій на водному об'єкті.
- Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час організації та проведення демеркуризації.
- Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС

(небезпечних подій), пов'язаних з ДТП 8. Види загроз та способи захисту інформації.

9. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечної події) в метрополітені.

Тези доповіді для участі у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)», на секцію «Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми».

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: теоретичне опитування (усне або письмове), тестування, виконання практичних завдань, доповіді, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах, заліки, іспит.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться у формі індивідуального опитування, проведення термінологічних диктантів, виконання письмових завдань, вирішення практичних ситуацій, виконання тестових завдань, модульної контрольної роботи.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Модуль 1

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	10	-	-
	семінарські заняття	12	8*	50
	модульна робота	1	20	20
Разом за модуль 1				70
Разом за поточний контроль				
II. Індивідуальні завдання (науково-дослідне):				не більше 20
- написання реферату				5
- виступ на студентській науковій конференції з публікацією тез				10
- підготовка та публікація наукової статті				10
III. Підсумковий контроль (іспит)				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Примітки:*В таблиці зазначено 8 балів – це максимальний бал за 2-ме семінарське заняття.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на занятті та набуття навичок під час виконання відповідних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті(оцінюється в діапазоні від 0 до 8 балів):

4-8 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни, граматично і стилістично без помилок оформлено роботу;

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у роботі допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

2 бали – завдання виконане частково, у роботі допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

1 бал – завдання виконане частково, у роботі допущені значні граматичні чи стилістичні помилки;

0 балів – завдання не виконане.

Доповнення виступу:

1 бал – отримують здобувачі вищої освіти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

Запитання до доповідачів:

1 бал – отримують здобувачі вищої освіти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, використання основної та додаткової літератури.

Бали, отримані здобувачами вищої освіти за результатами поточного контролю з дисципліни викладач оголошує в кінці кожного семінарського заняття та виставляє в Журнал обліку роботи академічної групи.

Сумарна кількість отриманих балів з кожного виду навчальної діяльності здобувача вищої освіти за різними формами поточного контролю виставляється викладачем у Журнал обліку роботи академічної групи.

Сума балів, яку накопичив здобувач вищої освіти в результаті поточного навчання, є складовою загальної підсумкової оцінки з дисципліни відповідно до виду підсумкового контролю.

Модульний контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт(оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів):

20 балів – надана послідовна та повна відповідь на поставлені три питання і правильно дані відповіді на тестові питання;

16-19 балів – у відповіді зроблена незначна помилка, при повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перші два питання та неповна відповідь на третє питання або є неправильні відповіді на тестові питання;

11-15 балів – у відповіді на питання зроблені деякі незначні помилки, при повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перші два питання, помилки в відповідях на тестові питання;

6-10 балів – у відповіді зроблено деякі помилки, при не повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перше питання та неповна відповідь на друге і третє питання, помилки в відповідях на тестові питання;

1-5 балів – недостатня повнота викладення матеріалу, наявність неточностей при викладенні теоретичних питань. Порухення логічної послідовності викладення матеріалу. Не повні відповіді на всі питання. Помилки в відповідях на тестові питання;

0 балів – правильні відповіді на питання та тестові питання відсутні.

Сума балів, яку накопичив здобувач вищої освіти за результатами виконання модульної контрольної роботи, є складовою загальної підсумкової оцінки з дисципліни. Результати модульного контролю виставляються

викладачем у Журнал обліку роботи академічної групи.

Індивідуальні завдання

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні індивідуальних завдань (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів)

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час підготовки індивідуального завдання, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньодисциплінарні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, вміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати індивідуальне завдання, результати якого оформити у відповідній формі (реферат, презентація, тези доповіді на конференцію, наукова публікація).

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі диференційованих заліків та іспиту.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку, іспиті (оцінюється від 0 до 40 балів):

30-40 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичних питань;

20-30 балів – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст теоретичних питань, але при наданні відповіді на деякі питання є певні неточності;

10-19 балів – в цілому здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

5-9 балів – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, недостатньо розкрив зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-4 бали – здобувач вищої освіти лише частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, при цьому допущено суттєві помилки;

0 балів – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до іспиту:

1. Охарактеризуйте основні вимоги до стійкості роботи об'єктів залізничного транспорту у надзвичайних ситуаціях.

2. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій) унаслідок вибуху.
3. Охарактеризуйте особливості радіаційного, хімічного і медико-біологічного захисту.
4. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних з ураганом, буревієм.
5. Складіть алгоритм дій при організації ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.
6. Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика. Організація захисту робітників, населення і територій в сучасних умовах.
7. Інженерний захист населення. Сутність евакуаційних заходів мирного (воєнного) часу.
8. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час організації та проведення демеркуризації.
9. Евакуаційні заходи при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій. Сутність стійкості роботи об'єктів господарської діяльності та основні шляхи її підвищення.
10. Засоби індивідуального захисту. Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях.
11. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із землетрусом.
12. Дії підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних із зсувом, селем.
13. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС або небезпечних подій на водному об'єкті.
14. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечних подій), пов'язаних з ДТП
15. Види загроз та способи захисту інформації.
16. Особливості дій підрозділів ОРС ЦЗ під час ліквідації наслідків НС (небезпечної події) в метрополітені.
17. Як Ви розумієте Єдину державну систему цивільного захисту?
18. Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика.
19. Організація захисту робітників, населення і територій в сучасних умовах.
20. Організація захисту робітників на об'єктах господарської діяльності (ОГД).
21. Правова основа та алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій.
22. Вимоги до переліку та змісту документів для надання експертного висновку про рівень надзвичайної ситуації.
23. Заходи оперативного реагування на НС.
24. Оперативні документи щодо реагування та ліквідації наслідків НС.
25. Основи організації управління під час ліквідації наслідків НС.
26. Зміст діяльності Керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.
27. Склад, завдання, функції та порядок діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.
28. Пересувні пункти управління.

29. Розроблення картографічних документів та схем у сфері ЦЗ.
30. Характеристика основних видів забезпечення дій у зоні НС.
32. Розвідка в районі НС.
33. Радіаційне, хімічне, біологічне забезпечення.
34. Гідрометеорологічне, психологічне та медичне забезпечення.
35. Організація матеріально-технічного забезпечення при ліквідації наслідків НС.
36. Зміст аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.
37. Загальний порядок дій керівника спеціалізованих служби (формування цивільного захисту) під час організації і проведення аварійно-рятувальних робіт.
38. Елементи оцінки обстановки.
39. Зміст рішення на проведення аварійно-рятувальних робіт.
40. Організація зв'язку під час ліквідації наслідків НС.
41. Порядок організації взаємодії органів управління та підрозділів ОРС ЦЗ з іншими силами цивільного захисту.
42. Небезпечні фактори вибуху і захист від них. Небезпечні фактори пожежі.
43. Дії працівників у разі загрози або при виникненні пожежі.
44. Завали, види, правила розбирання та способи проникнення в завали. Пошук та деблокування постраждалих з-під завалів.
45. Основні тактичні прийоми проведення рятувальних робіт.
46. Утворення зони хімічного забруднення.
47. Підготовка формувань цивільного захисту до проведення аварійно-рятувальних робіт.
48. Зміст рятувальних робіт.
49. Основні способи локалізації зони хімічного забруднення та ліквідації джерела забруднення.
50. Загальні правила поведінки та дії працівників при аваріях з викидом небезпечних хімічних речовин.
51. Основні поняття вибухобезпеки виробництва.
52. Підготовка формувань цивільного захисту до роботи в умовах підвищеної радіації.
53. Вибір способу захисту та визначення режиму робіт.
54. Основні етапи проведення аварійно-рятувальних робіт у зоні забруднення.
55. Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості.
56. Розподіл населення на групи навчання залежно від участі населення у виконанні завдань цивільного захисту.
57. Діяльність суб'єктів забезпечення цивільного захисту різних рівнів щодо застосування вимог законодавства у сфері навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.
58. Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.
59. Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах.
60. Заходи оперативного реагування на НС.

МОДУЛЬ 1.

1. Правова основа та алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій.
2. Вимоги до переліку та змісту документів для надання експертного висновку про рівень надзвичайної ситуації.
3. Заходи оперативного реагування на НС.
4. Оперативні документи щодо реагування та ліквідації наслідків НС.
5. Основи організації управління під час ліквідації наслідків НС.
6. Зміст діяльності Керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.
7. Склад, завдання, функції та порядок діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.
8. Пересувні пункти управління.
9. Розроблення картографічних документів та схем у сфері ЦЗ.
10. Характеристика основних видів забезпечення дій у зоні НС.
11. Розвідка в районі НС.
12. Радіаційне, хімічне, біологічне забезпечення.
13. Гідрометеорологічне, психологічне та медичне забезпечення.
14. Організація матеріально-технічного забезпечення при ліквідації наслідків НС.
15. Зміст аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.
16. Загальний порядок дій керівника спеціалізованих служби (формування цивільного захисту) під час організації і проведення аварійно-рятувальних робіт.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).
2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань та обов'язкове виконання самостійних завдань, наданих викладачем.
3. Користуватися мобільними пристроями під час заняття дозволяється тільки з дозволу викладача і лише з навчальною метою.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнаватися свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни або в журналі обліку навчальних занять взводу (групи).
5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються роботи, що містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат.

Рекомендовані джерела інформації

Базова література:

1. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів

Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: наказ МВС України від 26.04.2018 № 340. (бібліотека НУЦЗУ).

2. Статут дій органів управління та підрозділів Оперативнорятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж: наказ МВС України від 26.04.2018 № 340. (бібліотека НУЦЗУ).

3. Неклонський І.М. Тактика ліквідування надзвичайних ситуацій: Курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2017. 371 с. (електронна бібліотека НУЦЗУ).

4. Рятувальні роботи під час ліквідації надзвичайних ситуацій. Ч. 1 : Посіб. / В.Г. Аветисян, М.І. Адаменко, В.Л. Александров та ін. ; За заг. ред. В.Н. Пшеничного . К. : Основа, 2006 . 240 с. (бібліотека НУЦЗУ).

5. Класифікатор НС в Україні.

6. Кулешов М.М. «Організаційно-правові аспекти діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту та механізми державного управління». Електронний підручник. ЦУЦЗ України. м.Харків 2015р.

7. Зосімов В.П., Садковий В.П., Ушаков Л.В. «Управління та організація діяльності у сфері цивільного захисту.» Практичний посібник. м.Харків 2007р.

8. Конституція України.

9. Кодекс цивільного захисту України.

10. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану».

11. Закон України «Про правовий режим воєнного стану».

12. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки».

13. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».

14. Положення ДСТУ 5058:2008 “Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях” Національного стандарту України “Безпека у надзвичайних ситуаціях”.

Допоміжна

1. Керівник служби цивільного захисту : Практ. посіб. / В.П. Садковий, М.М. Кулешов, В.М. Попов. Х. : НУЦЗУ, 2010. (бібліотека НУЦЗУ).

2. Неклонський І.М., Собина В.О., Тарадуда Д.В. Тактика ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: практикум. Видання 2-ге. Харків, 2020. 218 с. (електронна бібліотека НУЦЗУ)

Розробник:

Старший викладач
кафедри управління
у сфері цивільного захисту

Віталій КОСТЕНКО